

Acta Historica

A JATE Acta Historica új és legújabb kori egyetemes történelmi tanulmányok IX. kötetében hat tanulmányt olvashatunk.

A Sajtó Enikő írása Nemzetudat és jugoszlavizmus címmel jelent meg, a délszláv identitástudat alternatíváit kutatja. Árpás Károly Az észak-nemzeti megújulás mozgalom korszakolásának kérdéséhez címmel irt tanulmányt. Az észak-nemzeti megújulás mozgalom kezdetét konkrét dátumhoz (1856, Janssen újságengedélye s a Kalevipoeg kiadásának kezdete) köti, s annak végső stádiumát a polgári nemzetállam ideológiája helyett egy sajátos kultúrideológia jegyében fogant kibontakozásban jelöli meg. Serfőző Zoltán írása A világ-gazdasági válság hatása Ro-

mániában — a Romániai Kommunista Párt 1928—1931 között címet viseli. A romániai agrárválságot még közép-kelet-európai viszonylatban is rendkívül súlyosnak tartja. A gazdasági válság okozta növekvő szociális feszültségek s a tömegek radikalizálódása megrendítették a húszas évek stabil politikai struktúráját, és növelték a romániai kommunista mozgalom objektív lehetőségeit.

Albin Glowacki Új Látóhatár című lengyel folyóirat 1931 és 1944 közötti anyagát vizsgálva próbálja felvázolni a háború utáni Lengyelország képét. A szerző nézetek szerint 1942—43-ban az ismertett folyóirat a lengyel kommunista sajátos laboratóriuma volt, ahol

Lengyelország újjászületésének eszmei-politikai koncepciói formálódtak. A kötet másik lengyel szerzője, Paweł Chmielewski. Munkájának címe A népi demokrácia születésének történeti körülményei Európában (1944—1945). Alapvető célkitűzése a „forradalom exportja-elmélet” időszerűségének taglalása, s annak bebizonyítása, hogy az európai szocialista országok modern történelmének kiindulópontjai a Hitler-ellenes koalíció győzelmé és vezetőinek 1944—45-ös döntései voltak. A kötet záró tanulmánya Rigóné Péter Irén, Fejezetek a hazai nemzetiségi oktatás történetéből a népi demokratikus átalakulás első éveiben (1944—1946) címmel.

D. A. L.

Bólyi vetőmagprogram

Eddigi legnagyobb hibrid kukorica programját valósítja meg a Bólyi Mezőgazdasági Kombinát. A saját üzemeiben és a partnergazdaságokban együttvéve hét-ezer hektáron terem az idén vetőmagnak szánt hibrid kukoricát. A hazai és a külföldi piac igényeinek megfelelően széles fajtaválasztékot teremtettek: harminc hibridfajta vetőmagját kínálják majd a vásárlóknak. A hibridkukorica-táblák kedvező képet mutatnak, s a kombinát szakemberei szerint az eddigi legnagyobb mennyiségű — mintegy 15—20 ezer tonna — vetőmagot fémzárolnak az őszel.

A nemzetközi vetőmagpiac bizonyos mértékig leltett, ám a kiváló minőségű áru iránt most is van és a jövőben is lesz fizetőképes kereslet. A bólyi kombinát éppen ilyen — az átlagosnál értékesebb — szaporítóanyagot igyekszik előállítani.

Törpeprés

Szuperteljesítményű törpeprést készítettek az ukrainai „Novokramatorszki gépgyárban”. 30 ezer tonnás nyomórót korábban csak ennél jóval nagyobb méretű berendezéseken sikerült elérni.

Az új présgép tervezőinek egyidejűleg több feladatot is sikerült megoldaniuk. A gép a préseléssel készülő termékek kétharmadának előállítására alkalmas. Üzembe helyezéséhez nincs szükség külön helyiségre, mivel magassága mindössze 4,5 méter, szemben a hasonló teljesítményű gépek 20 méteres magasságával. Az új törpeprés súlya alig ötödrésze a korábbi berendezésekének.

Tények, teóriák, tudomány

Nem T modell a T peptid?

Henry Ford nevezetes T modellje annak idején forradalmasította az autópárt. Ezt várták a nemrég felfedezett T peptidről is az AIDS vonatkozásában, de egyelőre nemigen megy a dolog.

A mindössze nyolc aminosavból álló T peptid felfedezése nem kevesebbet állítottak, mint azt, hogy a vegyület képes az AIDS-vírusnak a T4 limfocita sejtekhez való végzetes hatású kötődését meggátolni. A kötődés úgy megy végbe, hogy az AIDS-vírus koponyafehérvéjéi közt lévő gp 120 jelű fehérje kötést képes kialakítani a T4 limfocita CD4 jelű receptorfehérvéjével. A felfedezők szerint

a T peptid ezt a kötődést gátolja meg, mivel ő maga foglalja el a gp 120 fehérje helyét, annál a feltételezett oknál fogva, hogy aminosavai a gp 120 kötőszakasznak felelnek meg. Az első kísérletekben sikerült a vírus szaporodását teljesen meggátolni, úgyhogy megkezdték a klinikai kipróbálás előkészületeit is.

Az ellenőrző vizsgálatokban azonban hatástalannak bizonyult a T peptid, még akkor is, ha a megadottnál erősebben nagyobb mennyiségben adták.

Nyilvánvaló persze, hogy egyik fél sincs meggyőződve a másik igazáról, s tovább folyik a felderítés.

(New Scientist)

Ezt keresték, de nem ezt várták

A legbonyolultabb élőlények is kivétel nélkül egyetlen sejtből jönnek létre. Ezt már régen tudják, annál kevésbé azonban azt, hogy hogyan. A fejlődésbiológusok régóta keresnek egy (vagy több) egyelőre csak feltételezett vegyületet, amelynek az embrió egyes részeiben való fokozott felhalmozódása valamilyen szerv kialakulását indítja meg.

Most végre találtak egyet, bár a boldogság nem felhőtlen. A kutatók 5536 csirkeembrió végtagkezdeményét izolálták, s keresték, hogy van-e benne olyan vegyület, amelynek nem egyenletes az eloszlása. Így találták meg a retinasavat, egy, már régebben ismert biológiai előfordulású vegyületet. A retinasavból több van a végtagkezdemény külső végén, mint a test felől végén. A megihökkentő az, hogy a retinasavat nem tudja szintetizálni a szervezet, csak az A vitamínból való előállítására képes. Ezt pedig a táplálékkal kell bevinni a szervezetbe. Az érdekes ellentmondás jelentőségének kiderítéséhez minden bizonynyal sok vizsgálódásra van még szükség.

(Nature)

A kisgyermekes anyák szabadságáról

Jogi tanácsok

R. B.-né szegedi olvasóknak tízévi munkaviszonya és három általános iskolába járó (8, 10 és 11 éves) gyermeke van. Szerelné tudni, mennyi szabadságra jogosult, mert a munkahelyén erről mindig vitája van. Azt is szeretné tudni, van-e arra rendelkezés, hogy a szabadság idején esedékesse válnak munkabért előre ki kell fizetni.

A Munka Törvénykönyve rendelkezései szerint a dolgozónak éventeként tizenöt munkanap alapszabadság és minden munkaviszonyban töltött teljes három év után egy, de összesen legfeljebb kilenc munkanap pótszabadság jár. Olvasónkat tízévi munkaviszonya alapján három munkanap pótszabadság illeti meg, vagyis az alapszabadsággal együtt 18 munkanap.

Ezenfelül jár pótszabadság a gyermekek után is: a tizenegy évesnél fiatalabb egy gyermek után két, két gyermek után öt, három és minden további gyermek után pedig kilenc munkanap. Olvasónk — három gyermeke lévén — a rendelkezés alapján újabb kilenc nap pótszabadságra jogosult, ami az előző 18 munkanappal együtt 27 munkanap. Ehhez jön még további két munkanap, amely ugyancsak a három gyermeke való tekintettel illeti meg. A rendelkezések szerint ugyanis a dolgozó nőnek az általa gondozott tizenöt éven aluli és munkaviszonyban nem

álló három gyermek után — az előzőekben már ismertett pótszabadságon felül — évi két munkanap pótszabadság jár. Az e címen járó pótszabadság minden további gyermek után újabb két munkanappal növekszik, de évenként a tizenkét munkanapot nem haladhatja meg. Negy gyermek után tehát négy, öt gyermek után hat munkanap jár és így tovább. Ezzel a két nappal együtt olvasóknak ebben az évben 29 munkanap szabadságot kell kapnia.

Második kérdésre a válasz a következő: A rendelkezések szerint, ha a megszakítás nélkül igénybe vett szabadság időtartama a tíz munkanapot eléri, a dolgozó kérésére a munkáltató köteles a szabadság megkezdése előtt két nappal kifizetni a szabadság idejére eső bérfizetési napon esedékes munkabért, és a rendes szabadság idejére járó munkabért is.

Dr. V. M.

Szeged a hazai lapokban

1987/29

Szabadtéri játékok Szegeden: Pénteken kezdődnek — Esti Hírlap. — júli. 13. — Ua. Békés Megyei Népiújság, Magyar Hírlap, Petőfi Népe, Szolnok Megyei Neplap. — júli. 14. —
Tudnivalók az új szegedi rádióadásokról: Hol hallható, s hogyan? — Petőfi Népe. — júli. 13. —
Pedagógusok nyári egyeteme / p. a. — Békés Megyei Népiújság. — júli. 14. — Szerző: Pleskonicus András.
World hit musical highlights Szeged Festival — Daily News. — júli. 14. — A szabadtéri játékokról.
Újdonságok a Szegedi Szabadtéri Játékokon: Nyomorultak, Magyar mise / (megyei tudósítók) — Népszabadság. — júli. 14. — Szerző: Tanács István.
Makroszkóp a szegedi gyermekklinikán [Képf. / Stekovics János felvétele — Népszabadság. — júli. 14. — Fénykép az NSZK-beli, ajándék Wild Fluorescens Fotomakroszkópról.
Fünf Neunszenlerungen bei den Freilicht-Festspielen in Szeged — Neueste Nachrichten. — júli. 14.

Pedagógiai nyári egyetem nyílt: Kópeczi Béla előadása — Magyar Hírlap. — júli. 15. — A biológiai központban. — Ua. Magyar Nemzet, Népszava, Szolnok Megyei Neplap. — júli. 15.
DNS-lánc 1800 alapegységéből: A szegedi a leghosszabb /

(montskó) — Magyar Nemzet. — júli. 15. — Tudományos szemlézés a biológiai központban.
Kulturális jegyzetek: Milyen volt az a Magyarországi / E. Fehér Pál — Népszabadság. — júli. 15. — Ismertetés Sarusi Mihály Jézus-Mária c. kisregényéről, mely a Tiszatáj májusi számában jelent meg.
Az eddig ismert leghosszabb mesterséges DNS-lánc: Szegedi biológusok sikere — Népszava. — júli. 15. — Az MTA biológiai központjában.
Körmérkőzések Csongrádban: Magyar Hírlap, Kupa / T. F. — Magyar Hírlap. — júli. 16. — A közalkalmazottak közpályás labdarúgóklubjának országos döntője Szegedben augusztus 19—21-én.
Fecskeiskola — Esti Hírlap. — júli. 17. — Röpült a tanuló az új feckemendezek a Belvárosban. — Ua. Neueste Nachrichten. — júli. 18.

Közbuszú állomás az „aranyúton”: Kajak-kenu IBV, Szeged / Tékes István — Népszport. — júli. 17.
Változó térszemdemokrácia / Sz. Lukács Imre — Szabad Föld. — júli. 17. : ill. — Beszélgetés Haszóné Pallal, a Csongrád Megyei Testvér Utikárával.
Varsányi Mária / feljegyezte Potoczky Júlia — Film, Színház, Muzsika. — júli. 18. : ill. — (Vá-

logatott jelenések). — Az operának nagy előrelépéséről. — Szent-Györgyi Kiszabadtója — Képes 7. — júli. 18. — Ivan Vasziljevics Vologynin naplója. — Valamennyi versenyzőnk a közpályán: Kajak-kenu IBV, Szeged — Népszport. — júli. 18. —
Mi van a mélyben? / A szegedi klinika példája / Tanács István — Népszabadság. — júli. 18. — Mérnökjelölti és környezetvédelmi szeminárium. — Megkezdődtek a Szegedi Szabadtéri Játékok és a szakszervezeti neptanácsfeszül — Népszava. — júli. 18.
Bach-kantáta Szegeden / — nE — — Evangélikus Élet. — júli. 19. — Szerző: Koren Emil. — Hangverseny az evangélikus templomban.
Püspökszentelés a Szegedi Dómban / Mádál Richárd — Katolikus Szó. — júli. 19/26. — Gyulay Endre belkötéséről.
— A Szeged-csanádi egyházmege új főpástorja — Új Ember. — júli. 19. : ill. — Gyulay Endre püspökké szenteléséről.
Vaszy Viktor-díj [Képf. — Új Tükör. — júli. 19. — Fénykép a kitüntetett Misure Zsuzsáról, a színház operanékeséről.
Mű és mérték. Kines a porban / Domokos Mátyás. Felmás kronika / Kis Pinter Imre — Kortárs. — 7. sz. — (Kritika). — Ismertetés Temesi Ferenc: Por c. regényének 1. és 2. kötetéről.

Mi? Hol? Mikor?

1987. JÚLIUS 22., SZERDA — NEVNAP: MAGDOLNA
A Nap kel 5 óra 9 perccor, és nyugszik 20 óra 33 perccor.
A Hold kel 9 óra 28 perccor, és nyugszik 18 óra 44 perccor.

VIZÁLLÁS	
A Tisza vizállása Szegednél kedden plusz 60 cm (apadó).	
TIZENÖT ÉVE	HALT MEG
Dioszegi Vilmos (1923—1972) néprajzkutató, kandidátus. Fő kutatási területe a honfoglalás előtti magyar pogány hitvilágnak, a néphit történeti retegének vizsgálata. A sámanyúmust más népek körében is tanulmányozta. Létréhozta a világviszonylatban egyedülálló Sámánhit Archivumot. Foglalkozott nemzetiségeink néphittel is.	
HETVENÉVES	ADAM MALIK (sz. 1917) indonez államférfi, számos tisztség betöltője. 1966 és 1977 között külügyminiszter.
MOZIK	Vörös Csillag: délután 10, délután háromnegyed 6 és 8 óra- kor: Gyilkos robotok (színes amerikai film, V. helyár!), délután fél 4 óra- kor: Simogasd meg a maeska fület (színes, m. b. cseh-slovák ifjúsági film). Fáklya: délután háromnegyed 3 óra- kor: A láthatatlan ember (színes m. b. szovjet sci-fi film), negyed 6 és fél 8 óra- kor: Niagara (amerikai film, III. helyár!). Szabadság: délután fél 4, háromnegyed 6 és 8 óra- kor: Az ifjú Frankenstein (amerikai film, III. helyár!).
Kiskörössi halászeszárda (vidémozi): délután 4 és este 8 óra- kor: Programozott áldozat (színes francia film). Kiskörössi halászeszárda, kert: este 10 óra- kor: Gengszterek klubja (II. helyár!) színes amerikai film). Kertmozi: este 9 óra- kor: 48 óra (színes amerikai krimi, V. helyár!). Filmteka: délután fél 6 és fél 8 óra- kor: Gengszterek klubja (színes amerikai film, II. helyár!). Eva presszó: Gyilkosok körútja (színes francia krimi).	BELGRÁD 1. 17.10: Híradó 17.30: A kék telefon mesél 18.00: Enyém, tied, miénk 18.30: Enzfilm 18.40: Védőföld 19.00: Minihangverseny 19.15: Rajzfilm 19.30: Híradó 20.00: Az ó nőfipusa — amerikai játékfilm 22.00: Barbarella — francia-olasz játékfilm 23.30: Híradó 23.50: Múzsorzás BELGRÁD 2. 18.00: Belgrádi műsor 19.30: Híradó 20.00: Zeneli est 21.34: Művészeti est ÚJVIDEK 17.10: Híradó szerbhorvátul 17.30: A kék telefon mesél 18.00: Trolidalmi műsor 18.30: Dok-műsor 19.00: Ma 19.15: Rajzfilm 19.30: Híradó szerbhorvátul 20.00: Spektrum — angol film 22.00: Híradó szerbhorvátul
ÚGYELETES GYÓGYSZERTÁR Klauzál tér 3. szám (13/57-es). Ester 8 órától reggel 7 óráig. Csak sürgős esetben.	BALESZETI, SEBESZETI ÉS UROLÓGIAI FELVÉTELI ÚGYELET Ma a baleszeti szénvedett személyeket Szegeden az Idegsebészeti Klinika (Pécsi u. 4.) veszi fel, sebészeti és urológiai felvételt a II. kórház (Tolbuhin sgt. 57.) tart. Gyermekek és gyermeksebészeti betegek ellátása a Gyermekklinika gyermeksebészeti osztályán történik. EJSZAKAI ORVOSI ÚGYELET Este 7 órától reggel 7 óráig a felnőttakosság részére: Szeged, Hunyadi János sugárút 1. szám alatt. Telefon: 10-100. GYERMEKORVOSI ÚGYELET Munkanapokon 13 órától másnap reggel fél 8 óráig, szombaton, vasárnap és munkaszüneti napokon reggel fél 8 órától másnap reggel fél 8 óráig a Lenin krt. 20. szám alatti korzeti gyermekorvosi rendelőben történik a sürgős esetek orvosi ellátása. GYERMEK FÜL-ORR-GÉGÉSZETI ÚGYELET Ma este 19 órától holnap reggel 7 óráig a Fül-Orr-Gégéklinika tartja, Szeged, Lenin krt. 111. Telefon: 21-122. FOGORVOSI ÚGYELET Mindennap 22 órától reggel 6 óráig, szombaton reggel 7 órától hétfő reggel 7 óráig: Szeged, Zöld Sándor u. 1-3. Tel.: 14-420. SOS LELKISÉGYÉLSZOLGÁLAT Mindennap este 7 órától reggel 7 óráig. Telefon: 11-000. IFJÚSÁGI DROGTELEFON: 54-773. Hétfőn és csütörtökön délután 3 órától 6 óráig hívható.
PETŐFI 8.05: Idősebbek hullámmódszán 8.50: Tíz perc külpolitika (ism.) 9.05: Napközben 12.00: Hírek németül, oroszul és angolul 12.10: Negyedóra háromnegyed ütemben 12.25: Utikalazás üdülőknék 12.30: Postabontás 13.05: A tegnapi slágereiből 14.00: Letöltő 14.50: Világos nyit és ez-ról c-é-re lép 15.05: Diákfoci 15.15: Pihenőidő 17.30: Otodiki sebesség 18.30: Most érkezett... 19.05: Sport — Kézvettetés a vívó-vb-ról, a 420-as vitorlás-vb-ról 19.25: Santa András népi zenekora játszik albumajánlat 20.50: Magyarországról idegen tükörben 21.05: Sport — Kézvettetés a vívó-vb-ról 21.25: Zenés beszélgetés Mensáros Lászlóval (ism.) 22.30: Közkeleten! 0.15: Éjféli után...	BARTÓK 8.12: A Budapesti Filharmoniai Társaság zenekarának hangversenye 9.24: A Tapiola-kórus énekel 9.35: Tavasz a fűvórasban / Guszjev vidám játéka 11.05: Pillanatképf. 11.10: Barokk kamaramuzsika 11.48: Ormándy Jenő vezényli a Philadelphia Szimfonikus Zenekart 13.05: Aphrodite szigetén (ism.) 13.25: Népezen sztereóban 13.50: Kosa György műveiből 14.25: Slágerről slágerre 15.05: Fuvos kamarazene 15.41: Händel: Acisz és Galathea — pasztorjáték 17.10: Hangverseny magyar zeneszerzők műveiből 18.10: Stan Gatz dzsesszegyüttesének hangversenye 18.30: V materinskom jazyku — szlovák nyelvű nemzetiségi műsor 19.05: Opera-művészemek 20.05: Shakespeare mindenkinél — Troilus és Cressida (ism.) 20.35: Kamarazene 21.30: Az Eszaknémet Radio szimfonikus zenekarának hangversenye 22.00: Szekercelarma (ism.)

Tévé

BUDAPEST 1.	
9.00: Tévétorna	9.05: Kicsi a bors 6.
9.20: Cigánykerék (ism.)	9.50: Akarsz a barátom lenni? (ism.)
11.10: Stúdió '87 (ism.)	12.10: Képszerűség
12.30: Hírek	12.35: A Közönségszolgálat tájékoztatója
17.30: Csúf nővérek Angol tévéjáték	18.00: Képszerűség
18.05: A Lengyel Népköztársaság nemzeti ünnepe	18.55: Cim-cim
19.15: Esti mese	19.30: Híradó
20.05: Múzsalak kérték... Kívánságműsor	21.35: Családi kör
22.35: Híradó	
BUDAPEST 2.	
19.00: Képszerűség	19.05: Unser Bildschirm — német nyelvű nemzetiségi műsor
19.25: Tévétorna	19.30: Egy év a fókák és pingvinek között
20.00: Budapesti Közeti Stúdió	21.05: Híradó 2.
21.20: A kód	21.30: Vivó-világbajnokság
22.20: Képszerűség	